

SAMENWERKING markt & overheid in de RES

Een effectieve samenwerking tussen markt en overheid is essentieel om tot realisatie van regionale plannen te komen.

Behoeftte aan samenwerking

Op basis van 14 interviews met regiovertegenwoordigers en marktpartijen zijn vragen en behoefttes opgehaald ten aanzien van samenwerking.

- **Overheid** : inzicht in het functioneren van de markt en de voorwaarden voor succesvolle ontwikkeling
- **Overheid**: zoektocht naar vertrouwen in een effectieve samenwerking met marktpartijen bijvoorbeeld met best practices
- **Overheid en markt**: behoefte aan betrekken van omgeving in ontwikkeling van projecten en zoekgebieden
- **Markt**: juiste inhoudelijke gesprekspartners bij overheid om tot uitvoerbare plannen te komen
- **Overheid en markt** : exploreren van nieuwe samenwerkingsverbanden op snijvlak van ruimte en energie

Hieruit blijkt dat markt¹ en overheid elkaar kunnen helpen door samen te werken. Hoe dat vorm te geven duiden we in deze factsheet.

"In complexe opgaven als de energietransitie ontstaan alleen goede en kosteneffectieve resultaten als overheid én markt integraal en gebiedsgericht aan oplossingen werken. Door de juiste regie en samenwerking kan dit proces aanzienlijk worden versneld".

Marc P.J. van de Ven
Provincie Noord Brabant

¹ In dit document wordt gesproken over 'markt', hieronder worden alle partijen verstaan die geen overheid zijn.

Samenwerken met de markt

Zoals uit de peiling van de behoeftes in de interviews blijkt is samenwerking zeer wenselijk in verschillende stadia van het RES-proces. De markt brengt praktijken en ervaring in waardoor plannen realiseerbaar worden. Samenwerken met de markt kan in verschillende vormen. Van informatie uitwisselen tot samenwerking in het duurzame initiatief. Toch bestaat er vaak aarzeling om een marktpartij te betrekken. Die aarzeling komt voort uit aanbestedingsregels of beleid. Maar aanbestedingsregels hoeven vaak niet in de weg te staan aan samenwerking. Hierop komen we later in deze factsheet terug.

Rolbepaling van de overheid

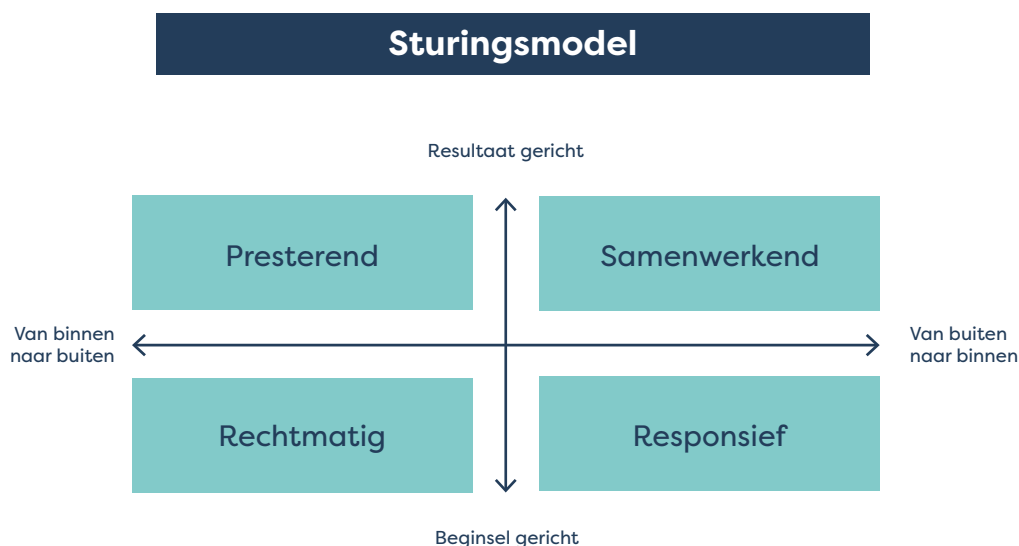
Welke rol de overheid kiest voor de verschillende fases van de ontwikkeling van duurzame energieprojecten is cruciaal voor het opstellen van een uitvoeringsstrategie en het neerzetten van de uitvoeringsorganisatie van de RES, en dus het bepalen van de samenwerkingsrelatie met de markt.

Om de rol te kunnen bepalen is het nodig een afgewogen keuze te maken. In dit kader is het goed om te weten vanuit welk sturingsperspectief gekeken wordt. Hiervoor kan inspiratie worden opgedaan in het essay "de taal voor transitie" van NSOB¹ waarin een sturingsmodel staat beschreven (zie plaatje hieronder). Kies de rol die het beste bij je past. Ook een risico-afweging op basis van de RISMAN-methode kan helpen de juiste keuze te maken.²

Rollen van de overheid

In dit document onderscheiden we 4 te kiezen overheidsrollen.

- **De passieve rol** waarin de overheid zijn 'klassieke' overheidsrol inneemt (linksonder in het sturingsmodel). Een strategie wordt door de overheid gevormd. Daarna is de markt aan zet. De overheid toetst en verleent vergunningen.
- **De faciliterende rol**, waarbij de overheid voorwaarden creëert voor de markt waardoor initiatieven sneller van de grond komen (linksboven in het sturingsmodel). Bijv. verlenen van subsidies of ter beschikking stellen van grond.
- **De actieve rol** waarin de overheid bijv. al SDE++ subsidie is aanvraagt en de locaties aankoopt. De overheid draagt er zorg voor dat alle lichten op groen staan de markt zorgt voor de realisatie en de exploitatie (ook linksboven in het sturingsmodel). De markt 'koopt' het initiatief van de overheid.
- In **de ontwikkelende rol** is er veel meer afstemming met de markt in alle fases. De overheid neemt samen met de markt het initiatief en zorgt samen met een marktpartij dat de duurzame energie-initiatieven ontwikkeld en geëxploiteerd worden (rechtsboven in het sturingsmodel).

¹ <https://www.regionale-energiestrategie.nl/bibliotheek/bestuurlijke+vernieuwing/1681315.aspx?t=NSOB-Taal-voor-Transitie>

² Zie voor uitleg over de RISMAN methode bijv. <https://www.twynstraguddekennisbank.nl/risicomanagement/de-stappen-binnen-risicomanagement>

Fases duurzaam energie-project

We gaan in deze factsheet uit van 4 fases bij de ontwikkeling van duurzame energieprojecten.

Strategie: In de fase van strategievorming zitten de meeste RES'en nu. In deze fase is het handig om afstemming te zoeken met de markt om aan de hand van kennis en ervaring de realiseerbaarheid van de plannen te onderzoeken. De regie op de strategievorming ligt bij de overheid (regio).

Ontwikkeling: In deze fase vindt de verkenning plaats. De plannen worden concreet uitgewerkt naar haalbare businesscases voor verschillende locaties, vergunningen worden aangevraagd en contracten worden voorbereid. Dit kan de markt, dit kan de overheid, maar een combinatie kan ook.

Realisatie: In deze fase worden de contracten gesloten en worden de initiatieven ontplooid. De markt zal dit in de overgrote meerderheid van de gevallen doen, maar ook de overheid kan hierin een rol hebben als ontwikkelaar samen met de markt.

Exploitatie: de exploitatie is vaak in handen van de markt, maar er komen steeds meer initiatieven waarbij de overheid een ontwikkelende rol inneemt en samen met de markt een wind- of zoninitiatief exploiteert. Schematisch ziet dat er als volgt uit:

Fasesduurzaam energieproject en rolbepaling

Rol / Fase	Strategie	Ontwikkeling	Realisatie	Exploitatie
Passief	Overheid	Markt	Markt	Markt
Faciliteren	Overheid	Overheid	Markt	Markt
Activeren	Overheid	Overheid	Markt	Markt
Ontwikkelen	Overheid / markt			

Vragen aan de markt en samenwerkingsvorm

Zodra de rol van de overheid duidelijk is voor de verschillende fases is ook duidelijk waar de raakvlakken met de markt zijn. In alle fases is samenwerking met de markt nodig om te komen tot uitvoerbare plannen en gerealiseerde initiatieven. De vorm van samenwerking hangt af van de vraag aan de markt. Wil je kennis en ervaring vanuit de markt betrekken aan de voorkant (strategiefase) van een initiatief dan kan een marktverkenning of marktdag georganiseerd worden. Wil je samen met de markt het initiatief ontwikkelen (PPS of joint venture) of wil je zelf plannen bedenken in de ontwikkelfase en de markt laten uitvoeren in de realisatiefase (regiewerk) of komt de markt met een idee dat jij nog niet bedacht had (unsolicited proposal rechtsonder in het sturingsmodel)? Deze vragen zijn van belang om jezelf als overheid te stellen om te komen tot een juiste samenwerkingsvorm met de markt.

Keuze voor aanbestedingsvorm

De vragen aan de markt en de keuze voor een samenwerkingsvorm moeten beantwoord worden in het licht van de aanbestedingsregelgeving en de staatssteunregelgeving. Trek geen marktpartijen voor, wees transparant, betaal niet boven kostprijzen enz. En als je een opdracht tegen betaling bij een marktpartij uitzet wees je dan bewust van de geldende drempelbedragen. Als je je beweegt binnen de geldende kaders dan is er heel veel mogelijk! Zie ook verder de website www.pianoo.nl waarop heel veel informatie over aanbesteden en inkopen te vinden is. De keuze voor de aanbestedingsvorm maak je in de marktbenaderingsfase.

Tender en samenwerkingsfase

Indien op basis van de aanbestedingsregelgeving in de marktbenaderingsfase blijkt dat moet worden aanbesteed dan volgt de tender- of aanbestedingsfase. En indien die fase afgerond is volgt de contract- of samenwerkingsfase.

Zie hieronder voor het stappenschema voor de verschillende te doorlopen fases van de analyse van de opgave of vraag aan de markt, via de ontwikkeling van het pad naar de samenwerking toe tot aan de uiteindelijke samenwerking met de markt.

Praktijkvoorbeeld

Er zijn al vele samenwerkingsinitiatieven voor ontwikkeling van duurzame energieprojecten tot stand gekomen in alle verschillende samenwerkingsvormen.

Voorbeeld: **Windpark A16**

28 windmolens in Breda, Drimmelen, Moerdijk en Zundert draaien naar verwachting eind 2021. Ze wekken energie op voor ongeveer 70.000 huishoudens.

Omwonenden konden meedenken over de locaties van de geplande windmolens.

Er is nauwe samenwerking met de ontwikkelaars over de effecten, zoals geluid en slagschaduw.

<https://energiea16.nl>

Stakeholders en rollen

Privaat 9 ontwikkelaars

Publiek 4 gemeenten, provincie Noord-Brabant en Enexis

Bewoners Inbreng in ontwerp en kans om financieel te participeren. Evt. inspraak via dorpsraden.

Analyse

- Privaat initiatief, meerdere bevoegde gezagen die vergunning verlenen
- Vergelijkbaar met infrastructureel concessieproject
- Windmolens lenen zich goed voor DBFMO-constructies
- Geen aanbesteding, want ruimtelijke vergunningverlening 'niet-schaars goed'

Links

De Nederlandse Vereniging Duurzame Energie (**NVDE**) is de organisatie van ondernemers in duurzame energie en vertegenwoordigt ook techniek-specifieke brancheverenigingen. De **NVDE** is bereikbaar voor vragen aan marktpartijen voor RES-regio's en betreft haar leden bij het beantwoorden van specifieke vragen. Relevantie informatie in het kader van de RES is te vinden op: <https://www.nvde.nl/regio/>

De **participatiecoalitie** heeft veel kennis en ervaring over en met samenwerking met burgerinitiatieven/-coöperaties.

Zie hiervoor <https://departicipatiecoalitie.nl>